

Maurice Verhaeghe in militair gala-uniform (collectie familie Verhaeghe)

Maurice Verhaeghe

Een Loppemse gesneuvelde aan de petroleumtanks te Diksmuide

Herdenking Wapenstilstand – Zedelgem, 11 november 2019

*Studioportret van Maurice Verhaeghe in burgerkledij
(collectie familie Verhaeghe)*

Colofon

Opdracht

Gemeente Zedelgem
Pater Amaat Vynckelein 1
8210 Zedelgem

Teksten

Christian Deneve
Jurgen Dehaemers

Vormgeving

Drukkerij Eurodesign
Veldegem
0475 73 04 16
drukkerijeurodesign@telenet.be

Druk

Drukkerij Eurodesign
Veldegem
0475 73 04 16
drukkerijeurodesign@telenet.be

V.U.

Annick Vermeulen
Pater Amaat Vynckelein 1
8210 Zedelgem

D/2019/2799/1
© Gemeente Zedelgem

Voorwoord

Tradities zijn er om te breken:

Daarom wil ik het voorwoord deze maal niet eindigen, maar starten met een grote dank.

- *Een enorme dank aan Patrick Arnou, die in de vorige legislatuur het initiatief nam om de 11 novembervieringen naar een hoger niveau te tillen door jaarlijks één Groot-Zedelgems gesneuvelde of oorlogsslachtoffer expliciet onder de aandacht te brengen, zijn familie bij de herdenking te betrekken en tevens een mooie, leerrijke en gedocumenteerde brochure op te stellen.*
- *Een dank aan onze gemeentelijke diensten voor de vele uren arbeid die zij besteden aan ondersteuning, nalezing en opzoekingen, maar uiteraard ook dank je wel aan de talloze vaderlandslievende vrijwilligers, (mede-)auteurs, ... die telkenmale belangeloos hun volledige medewerking verlenen.*
- *Ten slotte ook een bijzondere dank aan de respectievelijke families die ieder jaar in grote getale aanwezig zijn op de herdenking van hun familielid en zo duidelijk blijk geven dat zij ons gebaar van herdenking duidelijk weten te appreciëren.*

Maar tradities zijn er niet alleen om te breken maar ook om te eren:

Als schepen van Vaderlandslievende Plechtigheden wil ik uiteraard niet breken met een dergelijk waardevol initiatief, maar dit verder zetten in ere.

Vandaar ook mijn dank aan onze burgemeester en mijn collega-schepenen, die met veel enthousiasme stelden dat het ook hun wens is om dit initiatief van herdenking verder uit te bouwen.

Vorig jaar stond Roger Misseeuw nog centraal bij de herdenking, een kranige negentiger die heel veel nuttig info kon verschaffen als nog levende 'verplicht tewerkgestelde tijdens de Tweede Wereldoorlog'.

Dit jaar staat de herdenking van Maurice Verhaeghe centraal. Maurice was een ongehuwde zoon uit een kroostrijk Loppems gezin. Als oudste zoon moest hij in 1913 zijn

militaire dienstplicht vervullen en werd hij ingelijfd bij het 3de Jagers te Voet. Na het uitbreken van de oorlog werd de eenheid van Maurice eerst ingezet bij de verdediging van de Getelinie en van de Versterkte Stelling Antwerpen, daarna kwam hij in de Slag bij de IJzer terecht. Na de stabilisering van het IJzerfront vocht hij in de loopgraven, meer bepaald in de sector Diksmuide-Kaaskerke. Hoewel hij gespaard bleef van de Duitse gasaanvallen, sneuwde hij helaas op 16 mei 1915 al strijdend op het slagveld tijdens een aanval tussen de IJzer en Reigersvliet.

Voor het schrijven van deze brochure mochten we een beroep doen op een gastauteur, namelijk Christian Deneve uit Loppem. We zijn hem hiervoor zeer erkentelijk en feliciteren hem van harte met het mooie resultaat.

Ik wens jullie veel leeuurgenot met deze brochure, want deze 'helden' verdienen het dat hun verhaal verder blijft leven in ons collectief geheugen.

Jurgen Dehaemers
Schepen van Vaderlandslievende Plechtigheden.

*De warme vrede
Verstoopt achter oorlogen
Nauwelijks te zien*

Billie Dewitte, Sint-Andreasinstituut – Oostende
laureaat van de internationale wedstrijd Haiku's voor Vrede (project GINKGO)

Maurice Verhaeghe: een Loppemse gesneuvelde aan de petroleumtanks te Diksmuide

Christian Deneve, gastauteur

1913: legerdienst

Maurice Verhaeghe werd geboren te Torhout op 4 september 1893. Met moeder Octavie Paepe en vader Edmond Verhaeghe kwam hij wonen in Loppem in de Kattestraat 27.

Familiefoto 1911: vooraan v.l.n.r. Omer, vader Edmond, Gaston, Marie en moeder Octavie met de kleine Laurent op de schoot; achteraan v.l.n.r. Alice, Prosper, Marcel, Madeleine en Maurice

Maurice studeerde onder andere aan het St.-Leocollege te Brugge, uiteraard in die tijd in het Frans, en hij sprak dan ook Frans, zodat hij kon vertalen voor zijn latere medesoldaten. Bij het leger was hij ingeschreven als metselaar, in

feite werkte hij bij zijn vader die aannemer was. Maurice Verhaeghe werd opgeroepen als soldaat 2de klasse met stamnummer 127/54487 voor de lichte van de miliciens van 1913. Hij trad op 2 juli 1913 in dienst bij het 3de regiment van de Jagers te Voet (3de RJV)¹. Dat betekent dat Maurice een robuuste, stevige kerel was, die werden immers systematisch opgenomen bij de Jagers te Voet of bij de Karabiniers.

De soldaten van het 3de RJV waren gekleed in een groene tuniek met gele bies, een blauwgrijze broek en een shako (een klephoed). Het kenteken van de Jagers te Voet was het nummer van hun regiment.

*Maurice Verhaeghe in gala uniform
(collectie familie Verhaeghe)*

In opleiding

De opleiding van Maurice, die ingedeeld was bij het 3de RJV, IIIde bataljon, begon in Laken in september 1913 (het IIIde was daar ook gevestigd) en duurde er tot maart 1914.

Op 14 mei 1914 bevond Maurice zich in het Klein Kasteeltje te Molenbeek, van waar hij vertrok naar het legendarische kamp van Beverlo.

Hij maakte dan deel uit van het 3de RJV, IIIde bataljon² (IIIde), 3de compagnie (3de Cie). In Beverlo nam hij deel aan grote manoeuvres in de provincie Luxemburg langs Aarlen, op de Semois en de Maas³. Daardoor werd zijn oogstverlof uitgesteld tot in september. In zijn brief van 15 juli 1914 was echter ook al sprake van een eventueel vertrek naar de garnizoensplaats te Doornik. Maurice zou nooit aan zijn oogstverlof toekomen, het uitbreken van de oorlog besliste

---

¹ Op 28 mei 1913 was de dienstplicht voor jongens algemeen geworden, voor de infanterie bedroeg ze 15 maanden, voor de artillerie 21 en voor de cavalerie 24 maanden.

² Een bataljon telde een 1.000 man, een compagnie een 300, daarin had men ook nog pelotons van een 90-tal man.

³ Brief van 15 juli 1914.

Kazerne te Laken 1913, Maurice staat derde van links (collectie familie Verhaeghe)

Doop in het kamp van Beverlo 1914, Maurice Verhaeghe rechts in geknielde houding (collectie familie Verhaeghe)

er anders over...

Bij de mobilisatie konden - dankzij de oproeping van vorige lichten - alle regimenten opgesplitst worden op 31 juli 1914. Met enige vertraging gebeurde dit ook voor het 3de RJV, door de ontubbeling in een 3de en een 6de regiment. Samen met de 17de compagnie machinegeweren, een groep artillerie en een peloton gendarmes vormden zij de 17de gemengde brigade onder leiding van baron generaal Armand de Stein d'Altenstein⁴. Door de nieuwe indeling kwam Maurice terecht bij de vijfde Legerdivisie, het 3de RJV, IIde bataljon, 3de Cie, echter niet op 31 juli 1914, maar begin september.

Ten oorlog

Hierna proberen we een zo getrouw mogelijke weergave te geven van de lotgevallen van Maurice Verhaeghe en zijn regiment tot aan de noodlottige dag van 16 mei 1915... Op 4 augustus op uur 0 had het 3de RJV Doornik per trein verlaten onder leiding van kolonel Louis Rucquoy⁵, onder handgeklap van de enthousiaste bevolking. Het begaf zich na een nachtelijke tocht naar Méhaigne (Brabant), van daar ging het naar Merdorp (Hannuit in de provincie Luik) en Taviërs (Eghezée) en 's nachts naar Thisnes (opnieuw Hannuit). De bedoeling van het 3de RJV was om de Duitse cavalerie bij Merdorp onder vuur te nemen, maar dat mislukte. Vanuit Hannuit schreef Maurice op 6 augustus 1914 naar zijn ouders. Hij vertelde dat de (weinige) verliezen zich vooral langs Duitse kant voordeden. Alles werd gedaan om "den Duitschman" te beletten België in te laten komen. Bomen werden afgezaagd en over de kasseien gegooid, straten werden uitgebroken, bommen werden gelegd, vanuit huizen en fabrieken schoten de soldaten op den "Duitschman". Eten en drinken had hij nog niet ontvangen van "den troep", maar ze "ontvingen" volop van de burgerbevolking.

De linie aan de Gete

Op 9 augustus lag Maurice aan de Getelinie, de terugvalpositie na de slag rond de forten van Luik. De linie aan de Gete had de ultieme bedoeling om een verder ordentelijk terugtrekken naar de Versterkte Stelling Antwerpen (VSA)

---

⁴ 1856-1922

⁵ 1861-1937

mogelijk te maken. Maurice schreef die dag vanuit Jodoigne: “Beste ouders, broeders en zusters...als wij gisteren avond toegekomen waren in Tirlémont (Tienen) hebben wij dan nog moeten voort marcheren tot ‘s nachts om 1 uur en dan hebben wij te Jodoigne in de kerk moeten slapen ...” Volgens zijn brief was Maurice op zaterdag 8 augustus 1914 opgestapt langs de baan van Tourinnes naar Waremme, langs wegen vol met lijken van soldaten en paarden, kapotte automobielen en wagens ... hij verlangde dat er al gauw een einde aan “getekend” werd ...Vanuit Waremme waren ze dan met de trein naar Tienen gebracht. Daarna stapten ze op naar Jodoigne om er hun bivak op te slaan in de kerk ...

Het Duitse aanvalsdoel was het Belgische veldleger in een omtrekkende beweging ten noorden van Tienen de pas af te snijden, om de terugtrekking naar Antwerpen te verhinderen. De slag werd uitgevochten tussen Tienen en Diest, waar Duitse verkenners vanaf 10 augustus een verminderde troepenconcentratie hadden vastgesteld.

Dinsdag 11 augustus, even een adempauze voor het 3de RJV leek het wel. Luik zat nog vol met Duitsers, maar die zaten daar vastgepind. De Dikke Bertha's waren onderweg, maar zaten vast rond Herbetal waar de Belgische troepen de spoorwegtunnel hadden opgeblazen. Ze moesten verder over de weg vervoerd worden, en dat ging langzaam. Het 3de RJV verliet om 9.30 uur Jodoigne ... maar geraakte niet ver, namelijk tot Sart-Mélin op zes kilometer van Jodoigne. Maurice berichtte in zijn brief van 13 augustus 1914 uit Sart-Mélin dat hij eten en slaap te kort had: “geen mens kan dat uithouden.” De soldaten moesten “kiekens” en “zwijs” roven bij de burgerbevolking. Maurice bleef hier tot 13 augustus, waarna hij moest opstappen naar Meldert (nu een deelgemeente van Hoegaarden), op het plateau bij het gehucht Aalst, waar het regiment zou blijven tot en met 17 augustus, echter niet zonder meerdere verplaatsingen gedurende de dag en de nacht! Op 18 augustus 1914 rukten ze opnieuw op richting Jodoigne, naar Lathuy, om uiteindelijk te overnachten in La Bruyère (Bevekom), waar ze, andermaal, na een reeks zwerftochten in de streek om 23 uur uitgeput en uitgehongerd zouden aankomen.

Uit een brief die Louis Delputte van het 3de RJV, II/4⁶ op donderdag 20 augustus uit Willebroek schreef⁷ blijkt dat het 3de RJV op 18 augustus vanuit Meldert naar Lathuy getrokken was om er de vijand aan te vallen. Hun rugzak-

ken lieten ze in Meldert achter. Het Iste bataljon leverde bewakingsposten aan de oostelijke grens van de gemeente. De brug over de Gete was om 14.30 uur reeds opgeblazen door de Genie en werd verdedigd door een post van het IIde bataljon. Toen ze in Lathuy aankwamen, waren de Duitsers daar reeds teruggetrokken, ze waren verdreven door de Fransen. Vanaf 15 uur begon de Belgische troepen zich dan ook terug te trekken. De commandant van het IIde bataljon van het 3de RJV had het bevel om zich terug te trekken echter niet ontvangen en bleef daarom doorvechten tot 21 uur. Bij het naderen van de 3de Cie van het 75ste Duitse infanterieregiment had het 3de RJV, IIde bataljon zich verdedekt opgesteld in twee in opbouw zijnde huizen achter de muur van de suikerfabriek van de Gete. De Duitsers dreven twee burgers en de pastoor van Outgaarden (nu een deelgemeente van Hoegaarden) voor zich uit om de weg te wijzen en gebruikten ze ook als dekking. Aan een bocht in de straat stonden zij plots voor een barricade. Het 3de RJV opende het vuur en er brak een gevecht uit waarbij de pastoor van Outgaarden gedood werd. Volgens Louis Delputte stond Hoegaarden volledig in brand en overal vluchtten mensen weg. Sommigen vluchtten met hun vee, anderen met paard en kar, een beetje huisraad, kleren en hun kinderen meevoerend. Het 3de RJV verliet volgens Louis omstreeks 21 uur dit strijdtoneel om naar La Bruyère te trekken, waar ze rond middernacht aankwamen.

De Versterkte Stelling Antwerpen

Op woensdag 19 augustus werd het regiment al om 2 uur gewekt en vertrok het om 5 uur uit La Bruyère (Bevekom), terwijl blijkbaar alleen de kolonel wist waar ze heen gingen. Na een reeks tegenstrijdige orders kon het dan vanuit Leefdaal, waar twee uur en een half rust werd genomen, optrekken naar Peutie (Vilvoorde) waar het aankwam om 20.30 uur. Om 0.15 uur werd Maurice al opnieuw gewekt om zich met het 3de RJV om 3.30 uur⁸ terug te trekken naar

---

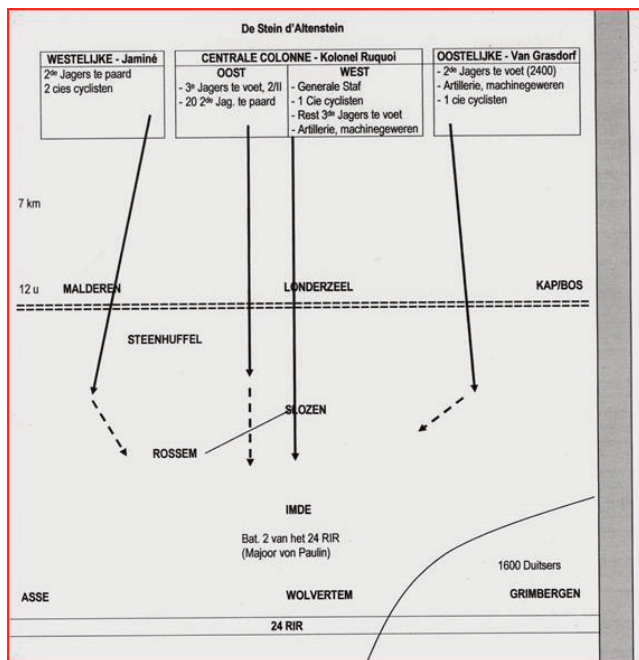
⁶ Louis Delputte uit Zwevegem maakte eveneens deel uit van het 3de RJV, IIde bataljon, 4de Cie. Hij stierf op Kerstavond 24 december 1914 te St.-Jacobskapelle waar hij ook begraven ligt. Zijn levensverhaal werd gebundeld door een achternicht Inge Delputte.

⁷ <http://users.telenet.be/dannyverhoye/EenNaamInArduinV0.1.pdf>, geraadpleegd op 12 juli 2019, p. 63.

⁸ Chronologie volgens X, *Médecins de la Grande Guerre. Historique du 3ème Régiment de Chasseurs à Pied*, o.c., http://www.1914-1918.be/3_chasseurs_pied.php, geraadpleegd op 13-07-2019.

(Bergen) waren. Op maandag 24 augustus vertrokken daarom in de vroege ochtend drie Belgische legerkolonnes vanuit de buitenste fortengordel, voorafgegaan door verkenningseenheden, tussen het fort van Liezele en dat van Breendonk. Het eerste doel was de spoorlijn Mechelen-Dendermonde. De centrale kolonne daarvan werd aangevoerd door kolonel Rucquoi en splitste zich in twee. De hoofdgroep bestond uit het 3de RJV, een compagnie cyclisten, een afdeling artillerie, een afdeling machinegeweren en de generale staf. Deze kolonne had als opdracht het bataljon van majoor van Paulin uit Wolvertem te verdrijven. Ongeveer 1 kilometer rechts van hen marcheerde het rechterdeel van de centrale kolonne, dat bestond uit het 3de RJV Ilde, 2de Cie en een Cie Jagers te Paard. De opdracht van de centrale kolonne was duidelijk: het bleek een verkenningstocht om te zien of vijandelijke eenheden in de regio rond Wolvertem actief waren. Indien dat het geval was, moesten ze die onmiddellijk aanvallen en terugdrijven. De centrale kolonne trok door het dorp Londerzeel en langs de provinciale baan verder richting Slozen en Imde (Wolvertem, Meise)... (zie kaartje)

Aanval naar Imde,
<http://users.skynet.be/fb772494/Teksten%20bezoek%20WFA%205%20mei%202007.htm>, geraadpleegd op 13-07-2019

Naar Imde

Van dorpingen vernamen Belgische verkenners dat er geen Duitsers in Imde waren, maar dat er wel waren gezien een kilometer verder in het zuidoosten. Hierop kreeg de voorhoede van de centrale colonne⁹ groen licht om Imde binnen te trekken. Toen ze dat deden, werden ze vanuit het zuidoosten onder vuur genomen. Dit vuurgevecht kostte, tussen 13.10 en 13.50 uur, het leven aan ongeveer 30 Belgische soldaten die allen vielen in de omgeving waar later een klein monument werd geplaatst. Wie zich kon redden, vluchtte via de gracht, de doorsteek onder de provinciale baan en opnieuw de gracht richting Slozen. Het derde regiment zou trouwens die dag niet alleen door de Duitsers maar ook door de eigen artillerie onder vuur zijn genomen. De Belgische artillerie trok zich in chaos terug, hierbij drie kanonnen achterlatend. Voor dit misdrijf werden een paar dagen later vier kanonnières door de krijgsraad tot 15 jaar dwangarbeid veroordeeld ... Op het slagveld van Imde lieten die dag vijf officieren en tachtig soldaten het leven; ruim honderd anderen werden ernstig gewond. Hoeveel er nadien nog aan hun verwondingen bezweken zijn, is niet precies geweten. In het veldziekenhuis te Londerzeel waren er dat minstens zeventien. Een grote groep werd krijgsgevangen genomen en naar Duitsland afgevoerd: dertig soldaten, één korporaal en drie onderofficieren van het 3de RJV, drie militairen van andere eenheden en acht burgers uit Imde en Rossem.¹⁰

Naar Epegem

Op 26 augustus 1914 nam het 3de RJV opnieuw deel aan de uitval uit de vesting Antwerpen. De bedoeling van de slag bij Epegem was om de 16de brigade te ondersteunen die lag aan de Verbrande Brug te Vilvoorde. Om 6.30 uur die morgen vertrok het 3de RJV, om 11.00 uur werd het sein gegeven om zich als volgt te verdedigen: het IIde bataljon (dat van Maurice) ten zuidwesten van het kasteel van Epegem; het IIIde bataljon aan het park van het kasteel van Wolfslinde (Epegem, Zemst); het Iste bataljon ten westen en ten zuiden van het

---

⁹ met volgende bataljons: II/1, II/3 en later ook het II/4 van het 3de RJV.

¹⁰ <http://users.skynet.be/fb772494/Teksten%20bezoek%20WFA%205%20mei%202007.htm>, geraadpleegd op 12-07-2019.

Artillerie in Eppegem, <http://2de-artillerie.be/de-tweede-uitval-in-antwerpen/>, geraadpleegd op 13-07-2019

Kattemeuterbos¹¹. Aan het kasteel van Eppegem werd het IIde onmiddellijk onder vuur genomen, het moest zich terugtrekken achter de troepen te Wolfs-
linde. Uiteindelijk waren deze posities niet houdbaar en trokken de troepen
zich terug naar de verzamelpaats Sauvegarde (Ruisbroek) waar ze aankwamen
tegen 23.00 uur. Uit de brief van Maurice van 1 september vanuit Sauvegarde
blijkt andermaal hoe Maurice ernaar snakte om vader en moeder en zuster
Alice te zien, hij was zonder nieuws van de familie sinds meerdere dagen. Hij
schreef ook over een verkenning van het kasteel van Ramsdonck (Kapellen-op-
den-Bos) op maandag 31 augustus 1914. Tot 9 september werden de verschil-
lende bataljons dan opeenvolgend op verkenning gestuurd, de anderen bleven
op rust in Sauvegarde.

---

¹¹ Het Kattemeuterbos is een bos langs het kanaal Brussel-Willebroek in de gemeenten Grim-
bergen en Zemst.

De slag aan de Marne

Tijdens de Slag aan de Marne (6-13 september) had koning Albert I op 9 september 1914 beslist om de geallieerden te steunen door een tweede uitval uit de VSA met vier legerdivisies (waaronder ook de 5de Legerdivisie): meer dan de helft van de effectieven. Het doel was de bevrijding van Leuven, wat mislukte. De Duitsers waren nochtans verplicht om de 40.000 manschappen van het 9de Reservekorps, die op 8 september vertrokken waren naar Saint-Quentin, terug te halen. Door die tijdelijk terugtrekking kon dat korps geen rol van belang spelen in de door de Duitsers verloren Slag aan de Marne. De prijs die de Belgen betaalden voor hun uitval was echter hoog: 8.000 verliezen¹². Op die bewuste 9 september begaf het 3de RJV IIde bataljon zich naar de verzamelplaats op Sauvegarde. Om 14 uur moest het dan het IIIde bataljon vervangen aan de voorposten. Het Iste bataljon met commandant Grade bleef ondertussen bij Kapellen-op-den-Bos met een compagnie mitrailleurs en een batterij artillerie om de sluis aan het kanaal van Willebroek te verdedigen. Op 10 september om 5 uur in de morgen, in een dichte mist die het zicht belette verder dan 30 meter, kwam het Iste bataljon, 2de Cie in contact met verkenners van de vijand, terwijl de 4de Cie voor een bataljon met Duitse officieren kwam te staan die op kaarten de juiste omgeving inschatten. Ze werden onmiddellijk neergeschoten. Terwijl de mist optrok, verdedigden de Belgen zich vervolgens onder het vuur van de Duitsers hardnekkig en met veel bravoure en moed, tot een kanon kon aangevoerd worden dat onder de Duitsers een ware slachting aanrichtte. Het Iste bataljon ontving voor dit heldhaftig verweer de gelukwensen van koning Albert I.

Kasteel van Linterpoort en Weerde

Op zaterdag 12 september had de 5de Divisie een defensieve opdracht: de vijand afweren. De 16de en 17de Gemengde Brigades gingen vastberaden het gevecht aan. Terwijl de 16de hevige gevechten leverde om een tegenaanval van de Duitsers af te weren, nam de 17de gemengde brigade Weerde en het gehucht Den-Dries op schitterende wijze in. Luitenant-kolonel Coquels had over die aanval de leiding, zijn troepen omvatten: het 3de RJV Iste bataljon en het II/3 bataljon

---

¹² L. DE VOS, T. SIMOENS, D. WARNIER, F. BOSTYN, 14-18. *Oorlog in België*, Leuven, Davidsfonds, 2014, p. 144.

(dat van Maurice), een compagnie cyclisten van de 16de brigade, en twee afdelingen mitrailleurs van de 17de brigade en ten slotte een peloton van de genie. Coquels moest Weerde innemen. De II/3de Cie ging zuidwaarts. Om 16 uur lag het II/3de Cie op 600 meter ten noorden van het dorp en besloot het in afwachting van de aankomst van het bataljon, belast met de hoofdaanval, verkenners uit te sturen. Om 17 uur ging het Iste samen met het II/3de Cie het dorp bestormen en nadat het Iste teruggeslagen werd, ging het IIde zelf alleen in de aanval¹³. Het werd echter van alle kanten bestookt, de manschappen aarzelden en trokken zich terug. Vervolgens beantwoordden echter de twee compagnieën mitrailleurs boven hun hoofden het vuur van de vijand. Dat gaf de infanteristen de gelegenheid om zich terug te groeperen en onder het roepen van “Vive le Roi” aanstormend met de bajonetten de Duitse tegenstand te overweldigen. De nacht werd verder doorgebracht in het dorp aan de oevers van de Zenne, onder het vuur van de vijand. In de morgen van de 13de volgde een hevig bombardement van de Duitsers met een groot aantal gekwetsten als gevolg. Om 13 uur kwam voor luitenant-kolonel Coquels het bevel om zich terug te trekken, het beoogde doel was immers bereikt. Het aantal gekwetsten en doden van het derde regiment was echter hoog: vijftien doden, een tachtigtal gekwetsten en een aantal vermisten ... Kolonel Rucquoy die met een aantal bataljons van het 3de RJV en het 6de RJV het kasteel van Linterpoort (Zemst) had bestookt, zou zich in moeilijke omstandigheden eveneens kunnen terugtrekken zonder het kasteel te heroveren.

Opwijk en Duffel

Op vrijdag 25 september startte de derde uitval van de Belgen buiten de VSA. Tussen die vrijdag en 6 oktober 1914 nam ook de 5de Divisie eraan deel. De 5de Divisie moest oprukken ten westen van het bos van Buggenhout. In zijn dagboek vermeldde Louis Lindemans de deelname van het 3de RJV. De noordkant van Opwijk waar Louis woonde, was als het ware gevangen tussen het Belgische leger (Lebbeke, Dendermonde, Buggenhout,...) en het Duitse leger (Opwijk, Merchtem, Asse,...). Voor vrijdag 25 september 1914 vermeldde Louis in zijn dagboek: “De 5de Divisie moet de Duitsers op haar rechtervleugel (tussen Dendermonde en Mechelen) aanvallen, de Divisie cavalerie moet ze in de richting van Aalst op haar linkervleugel bestormen. Wij zitten er midden in, God be-

---

¹³ X, *Historique du 3ème Chasseurs à Pied*, kopie Kenniscentrum in Flanders Fields, p.18.

ware ons!”¹⁴. In de dagorders voor die dag vinden we: “3 Ch à P EM I, II, III à Ramsdonk. I Bivouac, II 3 Cie en bivouac, Ière Cie cantonne, III cantonnement abri.”

Ondanks al dat geweld liet Maurice op zaterdag 26 september 1914 vanuit St. Amand aan zijn ouders weten dat het met hem nog altijd “op ter best ging”. Hij vermeldde dat hijzelf de laatste veertien dagen enkel de wacht had moeten houden met zijn compagnie, onder meer in Ramsdonck en Steenhuffel, en dat ze anders een goed leven hadden gehad. Uit de marsorders kan men echter afleiden dat Maurice het waarschijnlijk altijd wat rooskleuriger voorstelde dan het was. Hij deelde ook mee dat zijn compagnie versterkt was met 30 “volontairen”. Die relatieve rust zou nog enkele dagen voortduren. Het was de klassieke stilte voor de storm. Het 3de RJV trok zich na verkenningen rond Puur, Oppuurs en St. Amands (nu Puurs-St. Amands) op 29 september 1914 terug ten noorden van Duffel, oostwaarts van de spoorweg Mechelen-Antwerpen. De tweede oktober lagen ze daar onder zwaar geschut van de Duitsers. Op 29 en 30 september ondernamen de Duitsers immers een hevige aanval op het bruggenhoofd van Blaasveld dat op een 4 tal kilometer ten oosten van Willebroek gelegen was. De voorposten van de Belgische troepenmacht moesten wijken voor de overmacht, vele doden op het slagveld achterlatend. Ook de Duitsers lieten op het grondgebied van Tisselt vele doden.

3de (?) Jagers te Voet in Duffel, foto 'Médecins de la Grande Guerre. Historique du 3ième Chasseurs à Pied': http://www.1914-1918.be/3_chasseurs_pied.php, geraadpleegd op 14-07-2019

¹⁴ Uit *Het oorlogsdagboek van Louis Lindemans*, p.52, <https://www.yumpu.com/nl/document/read/20025018/het-oorlogsdagboek-van-louis-lindemans-heemkringopwijkbe>, geraadpleegd op 13-07-2019.

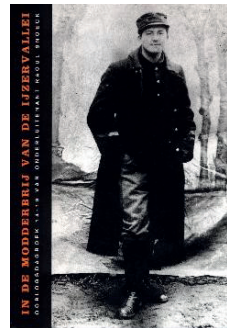
Tijdens de avond van 2 oktober trok koning Albert I het veldleger terug achter de Rupel-Nete linie en liet hij de forten aan hun lot over. Op 4 oktober 1914 werd het al duidelijk dat de vrije verbinding van Antwerpen met de kust steeds meer bedreigd werd, zodat het leger zou ingesloten geraken. De regering was de vorige dag al uitgeweken naar Oostende.

De Nete

Gedurende de nacht van 4 op 5 oktober slaagden de Duitsers er vervolgens in om vaste voet te krijgen op de noordelijke oever van de Nete, ten westen van Lier. De Belgen beslisten dat een tegenaanval zou doorgaan in de nacht van 5 op 6 oktober. Het 3de RJV moest daar een belangrijke rol in spelen. Twee bataljons, het Iste en het IIde (dat van Maurice), zetten de aanval in om 2 uur. De Belgische infanterie kon de rivierdijk echter niet heroveren en had constant te lijden onder het overwicht van het Duitse artillerievuur. Dan ging het de volgende dagen snel; de aftocht naar de Westhoek was begonnen.

Raoul Snoeck

Onderluitenant Raoul Snoeck¹⁵ van het 2de Linieregiment schreef op 6 oktober 1914 in zijn dagboek: “s Middags duiken we in de loopgraven bij de kazerne van Kontich, waar we de aftocht van de 5de Divisie dekken. De rest van het 3de RJV trekt voorbij. Ze hebben de doortocht over de Nete bewaakt en vertellen dat ze driemaal een aanval hebben uitgevoerd met de bajonet op het geweer om de vijand terug over de rivier te gooien. Zonder succes ...” Door de oversteek van de Nete kregen de Duitsers vaste voet binnen de verdedigingsgordel van Antwerpen en konden de beruchte Dikke Bertha’s Antwerpen bereiken. Daar waren de oude forten niet tegen bestand. Het 3de RJV moest zich terugtrekken en zelf zorg dragen voor de talrijke gekwetsten die op karren en draagberries werden meegetrokken ...

Voorpagina van R. SNOECK, *Raoul Snoeck, in de modderbrij van de Ijzervallei*, uit het Frans vertaald door André GYSEL, Snoeck-Ducaju & Zoon, Gent, 1998

¹⁵ Gestorven op 28 september 1918 te Klerken in één van de laatste offensieven; R. SNOECK, *Raoul Snoeck, in de modderbrij van de Ijzervallei*, uit het Frans vertaald door André GYSEL, Snoeck-Ducaju & Zoon, Gent, 1998, p.40.

Naar de IJzervallei

In de loop van de avond van 6 oktober trok de 5e Divisie via de pontonbrug ter hoogte van Burcht over de Schelde. Op woensdag 7 oktober tegen 6 uur in de morgen bereikten de soldaten van het 3de RJV doodop hun kampement te Melsele op de linker-oever van de Schelde.

De volgende dagen marcheerde het 3de RJV met een mars van 45 tot 50 kilometer naar Ertvelde (8 en 9 oktober 1914), van waar op 10 oktober om 4 uur vertrokken werd naar Assenede, waar de trein genomen werd via Eeklo, Brugge, Torhout naar Lichtervelde

(aankomst te 18 uur). Die zaterdag 10 oktober 1914 viel de VSA in Duitse handen. Ooggetuigen te Zelzate verklaarden dat de ganse dag van 8 oktober 1914 een ononderbroken stroom van legerkolonnes traag over de kanaalbrug naar het Westen trok. Naar het zuidoosten toe, op zo'n twintig kilometer afstand kon men het regelmatig gedonder van de artillerie horen. In de vroege avond passeerde eindelijk ook de 5de Divisie, die van Antwerpen op weg was naar de kust via de noordelijke route. De 5de Divisie ging kantonneren in Ertvelde (het 3de RJV), Assenede, Oosteeklo en Zelzate zelf... Op 12 oktober 1914 marcheerden Maurice en zijn makkers vanuit Lichtervelde via Kortemark, Handzame, Werken en Zarren naar Woumen en Esen.

Op weg naar de IJzer, <http://www.wo1.be/nl/geschiedenis/slagen-in-de-westhoek/het-ijzerfront/inleiding1>, geraadpleegd op 27-07-2019.

La Grande Guerre 1914-1915. —
Visé Paris 103

© Phot-Express s IMP. BAUDINIÈRE - NANTERRE
Troupes belges au repos après la retraite d'Anvers.
Belgs troops in Flanders after the retreat of Anvers.

Rust na de terugtocht uit Antwerpen, <https://picclick.fr/Cpa-Belgique-Troupes-Belges-Au-Repos-Apres-La-201783023165.html>, geraadpleegd op 14-07-2019.

De slag bij de IJzer

In het 39 kilometer lange Belgische front tussen Nieuwpoort en Boezinge bezette de 5de Divisie het front van kilometerpaal K20 via Knokke fort tot Noordschote. Vanaf 13 oktober werd het leger heringedeeld en versterkt door integratie van mannen van de vestingtroepen en oorlogsvrijwilligers. Dezelfde dag kreeg het 3de RJV het bevel om naar Houthulst te trekken. In de loop van de vorige avond had het Groot Hoofd Kwartier (GHK) immers vernomen dat vier Duitse colonnes van elk tienduizend man sterk aangekomen waren in Brugge, ten zuiden van Brugge, in Tielt en 15 kilometer ten noordoosten van Kortrijk. De 1ste, 2de en 4de Divisie zouden zich samen met de Franse marinefuseliers terugtrekken achter de IJzer en de toegangen over deze rivier van Nieuwpoort tot Diksmuide klaarmaken voor de verdediging. De 5de en 6de Divisie zouden zich ontplooiën ten oosten van de rivier en ten zuiden van Diksmuide. Op 15 oktober 1914 stelde de 5de Divisie zich op ten noorden van het bos van Houthulst. Naar het oosten toe werden zij gedekt door de 1ste cavaleriedivisie.

Marinefuseliers

Ondertussen werd zwaar gevochten te Diksmuide. In de nacht van 15 oktober waren daar de 6.500 Franse marinefuseliers al vechtend en in de gutsende regen aangekomen uit de VSA. Onmiddellijk groeven zij zich in een wijde boog ten oosten van de stad in om het bruggenhoofd Diksmuide kost wat kost te behouden. Bij het station stelden ze het laatste uit Oostende binnenkomende militaire materieel veilig.

De eerste schermutselingen met het Duitse leger aan de IJzer kwamen er op 16 oktober 1914. Sint-Pieters-Kapelle en Diksmuide werden onder vuur genomen, maar de Belgische soldaten, bijgestaan door de Franse marinefuseliers van ‘contre-amiral’ Ronarc’h, slaagden erin de aanvallen af te weren. Een aantal dagen later, op 18 oktober 1914, barstte de Slag aan de IJzer er in alle hevigheid los¹⁶. De 6.500 Franse marinefuseliers en 6.500 Belgen van de Brigade Meiser¹⁷, die bestond uit het 11de en 12de Linierregiment, wachtten het Vierde Duitse Leger op. De Duitse aanvallen op Diksmuide werden keer op keer afgeslagen.

---

¹⁶ L. DE VOS, T. SIMOENS, D. WARNIER, F. BOSTYN, o.c., p.166.

¹⁷ Op 25 oktober 1914 vervangen wegens ziekte door kolonel Jacques.

Marinefuseliers meren aan, <http://www.forumeerstewereldoorlog.nl/viewtopic.php?p=131782>, geraadpleegd op 14-07-2019.

Bijzondere opdracht

Op dezelfde vrijdag 16 oktober 1914 nam het 3de RJV IIde bataljon (dat van Maurice) samen met een batterij van 90 rijkswachters en 25 wielrenners en met de 4de Divisie van de Fransen deel aan een bijzondere opdracht bij het bos van Houthulst. Zij vertrokken op 17 oktober om 5 uur, zetten een verdediging op ten zuiden van het bos en organiseerden (18 oktober 1914) een terugvalpositie voor de Franse cavalerie te Staden. Op de 19de moest die cavalerie zich onder vijandig vuur terugtrekken. De IIde ontving dan de 20ste om 7.30 uur het bevel om een voorpost te organiseren bij Drie-Grachten, waar ze de 21ste aangevallen werden van 10 uur tot 14 uur, waarna ze zich moesten terugtrekken naar Knokkebrug. Dat hield het einde in van hun bijzondere opdracht. Ze werden in de organisatie van de verdediging van de dijk van de IJzer boven Diksmuide tot aan het fort van Knokke opgenomen samen met de rest van de 17de Gemengde Brigade.

Op 21 oktober lagen al zeven Duitse divisies voor de IJzer en om 1 uur 's nachts viel Diksmuide weer onder vuur. Er worden tot 20 à 30 inslagen per minuut geteld en vanaf 2 uur volgen vier Duitse aanvalsgolven, die door de Franse marinefuseliers werden afgeslagen. De hele dag bleven beschietingen en bestormingen elkaar opvolgen. Tegen de avond vielen de Franse marinefuseliers en de Belgische troepen van kolonel Meiser aan de oostrand van Diksmuide zonder munitie. De Duitsers waren echter ook aan het einde van hun krachten en konden dit niet benutten. Diksmuide stond op dat ogenblik al in vuur en vlam, de gebouwen stortten in, maar de Franse marinefuseliers en de Belgische troepen hadden met veel durf en doorzettingsvermogen de vijand belet om de linie te doorbreken. Tijdens de volgende dagen speelde ook de Royal Navy een sleutelrol in de strijd, doordat zij de kuststrook constant onder vuur nam. Dat veroorzaakte verliezen en verstoorde de Duitse operaties.

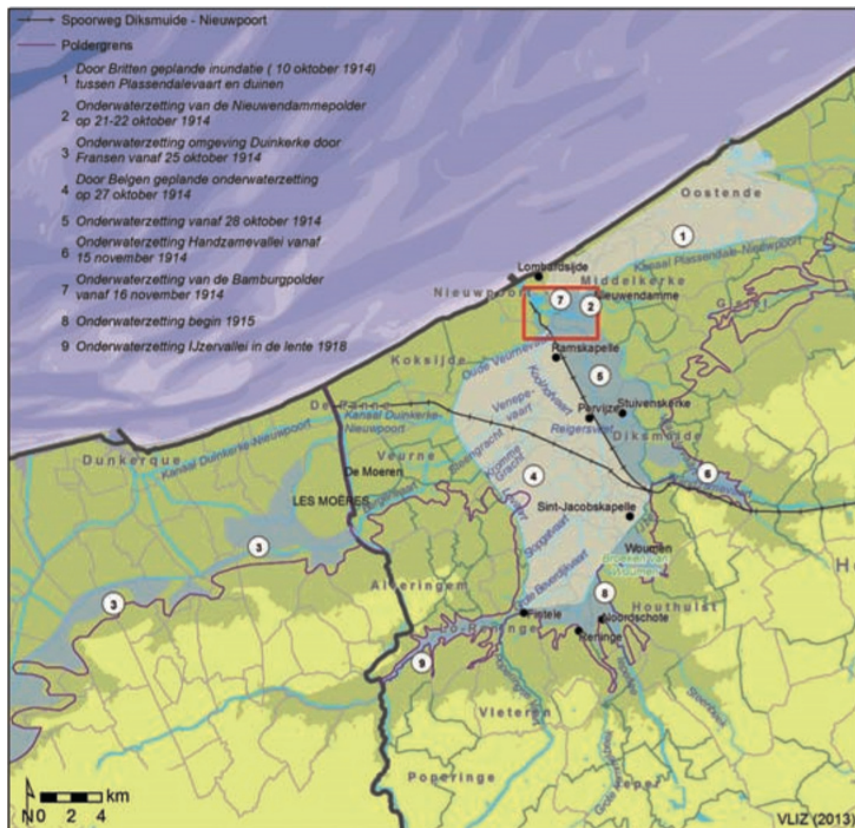
Tervate

Op 22 oktober 1914 slaagden Duitse troepen er echter in nabij Tervate een bruggenhoofd op de westelijke IJzeroever te vormen en ze staken de volgende dagen en nachten de rivier over. Een tegenaanval van linieregimenten, karabiniers en grenadiers mislukte. Bij het tegenoffensief sneuvelen ongeveer 1.200 Belgen, maar de Duitsers werden niet teruggedreven. Ze kregen op 23 oktober vaste voet op de linker IJzeroever, brachten massaal troepen over en rukten langs de IJzeroever op naar het zuiden tot aan de op 2 km van Diksmuide gelegen petroleumtanks. Belgen en Fransen richtten een verdedigingsstelling op en op 24 oktober waagden de marinefuseliers een tegenaanval die op gruwelijke wijze werd afgeslagen. De Duitsers staken de tanks in brand en de brandende petroleum stroomde de aanvallers tegemoet. Vele marinefuseliers kwamen in de vlammenzee om, maar de Duitse opmars naar Diksmuide werd gestopt. De bij kilometerpaal 16 gelegen stelling van de marinefuseliers zou tijdens de stellingenoorlog uitgroeien tot de beruchte 'Boyau de la Mort', de Dodengang. De noodlottige petroleumtanks zouden enkele maanden later het leven kosten van ettelijke Belgen waaronder Maurice Verhaeghe.

Bij de verdediging van de stad Diksmuide verloren de Franse marinefuseliers circa 3.000 mannen, waarvan 510 gesneuvelden, 1.934 gewonden en 698 krijsgevangenen. De marinefuseliers lieten zich opmerken door hun dapperheid en toewijding tijdens de verdediging van de Stad Diksmuide. De zin 'sacrificiez-

vous, tenez¹⁸ dateert uit die tijd en deze gevechten. Tot op vandaag gebruikt de Franse marine nog steeds deze slagzin.

De onderwaterzetting van de IJzer

Overzicht van de verschillende inundaties 1914-1918: VLIZ, Nathalie DE HAUWERE, VLIZ, *De Grote Rede*, 2013, p.36

¹⁸ Het devies komt voort uit de opdracht van ‘contre-amiral’ Ronarc’h, de commandant van de Franse brigade van marinefuseliers: «sacrifiez-vous, tenez au moins quatre jours...». Samen met de Belgen hielden ze het drie weken vol.

Op 21 oktober 1914 was de onderwaterzetting van de IJzervlakte begonnen. Door de opmars van de vijand langs de zuidelijke kant van het Plassendalekanaal en doorheen de polder van Nieuwendamme gaf generaal-majoor Dausfresne, de bevelhebber van de 6de brigade van de 2de Divisie, om 9.15 uur bevel tot de onderwaterzetting¹⁹ van de kreek van Nieuwendamme. De kreek van Nieuwendamme was de oude IJzerarm bij Nieuwpoort. De vijandelijke opmars bracht namelijk het bruggenhoofd van Nieuwpoort en de Vijfbruggensteenweg onder een dodelijk kruisvuur, wat tactisch gezien een onhoudbare situatie was. Omdat de officieren niet goed wisten hoe de onderwaterzetting te verwezenlijken, werden ze geholpen door schipper Henri Geeraert.

Pervijze

Na de inname van het gehucht Tervate door de Duitsers op 23 oktober 1914 moesten de Belgen zich terugtrekken tot in Stuivekenskerke en later tot achter de spoorwegbedding. De Duitsers zouden de volgende dagen van oktober 1914 verder oprukken tot ze uiteindelijk strandden voor Pervijze door het stijgende water van de onderwaterzetting van de IJzervlakte. Karel Cogge, een toezichter bij de Noordwatering, had oorspronkelijk kapitein-commandant Prudent Nuyten uit Ieper de mogelijkheid voorgelegd om de spoorwegberm en de linkeroever van de IJzer beheerst te inunderen. Hiervoor diende de overlaat van de Noordvaart gebruikt te worden. Voorwaarde was wel dat de doorgangen van de spoorwegberm werden gedicht op die plaatsen waar een drietal vrij brede waterlopen en een twintigtal kleine grachten onder de berm doorliepen. Nuyten wees dit plan in een eerste fase van de hand, omdat men de sluizen dan niet meer onder controle kreeg. Een alternatief met de Oude Veurnesas bleek echter onvoldoende.²⁰ Op 29 en 30 oktober 's nachts lichtten kapitein Fernand Umé en een detachement soldaten met de nuttige aanwijzingen en met de hulp van Henri Geeraert daarom de schuiven van de Noordvaart²¹. De Duitsers zagen zich verplicht zich terug te trekken voor het wassende water, de stellingenoorlog was begonnen...

---

¹⁹ (2) op het kaartje p.23.

²⁰ (4) op het kaartje p.23.

²¹ (5) op het kaartje p.23.

Het is in die omstandigheden dat het 3de RJV op 23 oktober 1914 de opdracht kreeg om op te stappen naar Pervijze, waar ze aankwamen om 9.30 uur. Maurice werd met het IIde bataljon opgehouden in Pervijze en zou de nacht doorbrengen in de loopgrachten in het gebombardeerde dorp. Het dagorder van de 17de gemengde brigade luidde: “3e Ch à Pied Logé à Pervyze. Bivouac dans les tranchées.” De dag daarop gingen de gevechten verder door met het Iste en het IIIde in aanvalspositie rond de Beverdijk (Stuivekerke). Op 27, 28 en 29 oktober 1914 bleef het 3de RJV onder zwaar bombardement van de Duitse artillerie het dorp Pervijze bezetten, met uitbraken naar de Beverdijk en bescherming van de spoorweg. Op 30 oktober werd het regiment uiteindelijk afgelost, het trok zich terug in Vinkem via Avelgem en kwam daar om 10.20 uur aan. Vanaf 14 oktober had het praktisch ononderbroken in de vuurlinie deelgenomen aan de slag om de IJzer. De inzet van het 3de RJV bij de verdediging van de oever van de IJzer tot Knokke brug, met de verdediging te Pervijze behoren tot de tot op vandaag bewierookte daden van het regiment, dat dan ook IJZER op zijn vaandel mocht bijvoegen.

De loopgrachtenoorlog

Op zondag 1 november waren alle Duitsers opnieuw achter de rechteroever van de IJzer stroomafwaarts van Diksmuide, dit met uitzondering van de linkeroever van Tervate tot de ‘Dodengang’ en enkele kleine eilandjes midden de overstromingen, van waaruit scherpshutters de Belgen het leven zuur zouden maken. De grote watervlakte strekte zich tussen Diksmuide en Nieuwpoort uit over 30 kilometer en had een breedte van 5 kilometer. Het Belgische veldleger, dat de oorlog was ingegaan met een effectief van 118.000 man, telde na de slag aan de IJzer geen 50.000 valide manschappen meer en veel van zijn kanonnen waren ingevolge intensief gebruik niet langer meer operationeel. Op maandag 2 november bezetten de Belgische troepen opnieuw het sluisencomplex bij Nieuwpoort en dat zou tot het einde van de oorlog in geallieerde handen blijven²². Dit was onontbeerlijk voor de Belgische overstromingen. Door de overstroming kon Diksmuide zijn rol van bruggenhoofd niet langer vervullen,

---

²² Zie C. BUFFEL, *Oudstrijders getuigen over wereldoorlog 1914-1918*, eigen uitgave, Zedelgem, 1986, p.29; het verhaal van Bruno Denoo, geboren te Zedelgem 19/08/1895, gestorven te Torhout 31/05/1981 die deel uitmaakte van de onderwaterzettingploeg (les sapeurs-pontoniers) aan de sluisen van Nieuwpoort.

want achter haar strekte zich een watervlakte uit van 1,6 kilometer breed. Er was geen enkel gevaar meer voor Duinkerken.

In het voorjaar van 1915 was het Belgische Front verdeeld in zes sectoren: Nieuwpoort, Ramskapelle²³, Pervijze, Diksmuide, Lo en Steenstrate. In de sector Diksmuide boog de Belgische verdedigingslijn aan km 15 van de spoorwegberm naar het oosten toe en bereikte bij kilometerpaal 16 de IJzer. Daardoor liepen de Belgische en Duitse linies daar bijna samen. Door de bodemgesteldheid kon men hier de hoofdweerstandslinje niet in het terrein uitgraven, maar moest men ze volledig in reliëf boven de grond opbouwen met zandzakjes. Voor deze hoofdstelling lag aan de oever van de Reigersvliet de grote wacht van Oud-Stuyvekenskerke. Aan de monding van de Reigersvliet bevond zich een belangrijke Duitse stelling bij de oude petroleumtanks van de stad Diksmuide.

Van 31 oktober tot en met 7 november zou het 3de RJV een relatieve rustperiode kennen en nadien wisselende opdrachten, totdat de ganse 5de Legerdivisie op (grote) rust ging van 12 januari tot 11 februari 1915 te Houtem, De Panne en Bray-Dunes.

*Grote rust, aardappelen schillen, Maurice Verhaeghe zit rechts naast de ketel
(collectie familie Verhaeghe)*

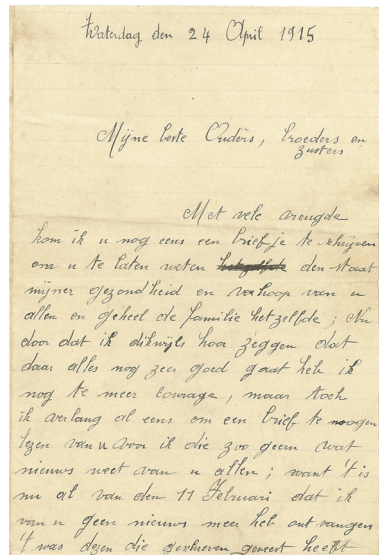
²³ In Ramskapelle stierf al op 25/11/1914 bij de slag om Ramskapelle Auguste Dekorte geboren te Zedelgem op 08/04/1893. Hij werd getroffen door een dumdkogel (een kogel die fragmenteert of uitzet bij het treffen van het lichaam) in de dij en overleed aan de gevolgen van tetanus, zie C. BUFFEL, o.c., 24.

Op 23 januari 1915 schreef Maurice tijdens de grote rust een brief uit De Panne. Hij was dan al drie maanden zonder nieuws van het thuisfront. Maurice stelde het relatief goed, eten en drinken was er niet te kort en hij had een schoon Nieuwjaar. Hij verwees in die brief ook naar het overlijden van een andere soldaat uit Loppem: Oscar Casert die al maanden dood was²⁴.

Op 28 januari 1915 verving majoor A.E.M. Rademakers²⁵ kolonel Rucquoy aan het hoofd van het regiment. Op 12, 13 en 14 februari verving de 5de Legerdivisie de 6de in de streek van Diksmuide, het 3de RJV werd gestuurd naar Fortem en Alveringem.

De slag bij Beerstblote en de bestorming van de petroleum-tanks

Van 14 februari tot 14 juni 1915 zou het regiment belast zijn met de bescherming van de IJzerdijk aan grenspaal 16 (de Dodengang), met tot 23 april 1915 telkens één of twee bataljons in de loopgraven, één bataljon van wacht en één bataljon op rust dat dan instond voor de uitbouw van de achterliggende verdedigingslinies. Vanaf 23 april veranderde het regime, met telkens twee bataljons in de loopgrachten en twee bataljons met rust. De bombardementen waren zowel in de loopgrachten als in de achterliggende linies hevig en frequent. Dit was dan ook een van de moeilijkste sectoren aan de IJzer, vooral bij

De laatste brief van Maurice Verhaeghe van 24 april 1915 (collectie familie Verhaeghe)

²⁴ Oscar Casert stief te Pervijze op 30 oktober 1914, hij was even oud als Maurice, ook opgeroepen in 1913 en soldaat bij de 1ste Grenadiers.

²⁵ Benoemd bij KB van 26 januari 1915, zie *Le Courrier de l'Armée* van 26 februari 1915; Kolonel Maximilien Rademakers werd geboren te Maaseik op 31 mei 1864, hij onderscheidde zich in de gevechten van Halen in augustus 1914 en sneuvelde uiteindelijk als bevelhebber van het 3de RJV op 12 juni 1915.

het bruggenhoofd. Op zaterdag 24 april 1915 schreef Maurice dat hij het zeer goed stelde, maar hij klaagde erover dat er geen nieuws doorkwam uit Loppem, alhoewel hij van horen zeggen wist dat het in Loppem goed ging, wat hem “courage” gaf ...

De dagen daarop zou het 3de RJV echter volop aan de bak moeten komen met de bestorming van de petroleumtanks aan de Dodengang. Die uitval aan de Dodengang was, zoals vaak gebeurde, een ‘afleidingsmanoeuvre’ om de Duitsers af te leiden van belangrijke Franse aanvallen in Artois.²⁶ Daartoe was generaal Foch op bezoek geweest begin mei bij koning Albert I, aan wie opnieuw de ‘rust’ van het Belgisch leger werd verweten. Het GHK gaf dan de opdracht aan de 3de Legerdivisie om de petroleumtanks te overmeesteren met het 1ste RJV²⁷. Die opdracht zou echter mislukken met rampzalige gevolgen. De 5de Legerdivisie slaagde wel in haar opdracht, namelijk een bruggenhoofd uitbouwen op de oostelijke IJzeroever vlak bij de petroleumtanks. De 5de Legerdivisie vertrouwde de uitbouw van het bruggenhoofd toe aan het 3de RJV. Dat zou aanvallen ter hoogte van kilometerpaal 16 (aan de Dodengang) en de oversteek (over passerellen) maken naar Beerstblote. De verovering van het bruggenhoofd vond plaats in de nacht van 9 op 10 mei, toen de 3de en 4de Cie van het 3de RJV, IIIde bataljon de IJzer overstaken ten noorden van Diksmuide. Ze bezetten de twee hoeven die zich op een paar honderd meter van de stroom bevonden en groeven loopgrachten ten noorden en ten zuiden van het gebied dat onder water stond.

Tegenaanvallen afgeweerd

De ganse dag van 10 mei 1915 werd het regiment zwaar bestookt met artillerievuur, obussen en shrapnels. Ook de passerellen en de achterliggende terreinen werden onder vuur genomen, wat de aflossingen bemoeilijkte. De Duitsers planden in de nacht van 10 op 11 mei een succesvolle tegenaanval. Hoeve B ten zuiden van het bruggenhoofd, verdedigd door een sergeant en enkele soldaten, diende prijsgegeven te worden²⁸, maar dankzij versterking door

---

²⁶ O. BOECKAERT, *Mijn groote oorlog 1914-1918 bij de 3de en 6de Jagers te Voet*, fotokopie, kenniscentrum In Flanders Fields, p.30.

²⁷ S. DEBAECKE, *Het drama van de Dodengang*, De Klaproos, Koksijde, 34 e.v.

²⁸ L. VELGE, *Le combat de Beerst-Bloote*, L’Edition Universelle, Bruxelles, 1927, p. 33-37.

het IVde kon die worden heroverd en kon de Duitse aanval, net als deze van de daaropvolgende dagen, afgeslagen worden²⁹. Daarbij maakten de Belgen 37 krijgsgevangenen. Het 3de RJV kreeg daarvoor de uitdrukkelijke gelukwensen van de commandant van de 5de Legerdivisie. In de daaropvolgende nachten van 10 op 12 mei volgde een tweede aanval op het bruggenhoofd die eveneens weliswaar met grote verliezen werd afgeslagen. Nadien slaagde men er tijdens een korte ‘wapenstilstand’ in om de doden langs beide kanten weg te voeren.³⁰ Tussen 16 en 26 mei veroorzaakten de continue bombardementen van de Duitsers echter opnieuw zware verliezen. Iedere morgen vloog een Duits vliegtuig laag over de linie om het vuur te helpen richten. Tegen de zware Duitse artillerie konden de Belgen slechts veldkanonnen inzetten en bovendien dwong het gebrek aan munitie deze vaak tot stilzwijgen. Daardoor werd ook het moreel van de troepen aangetast. Voor de noordelijke loopgraaf hadden de Duitsers hun linie tot op 100 meter van de Belgische gebracht. Een kleine post met een mitrailleur was zich nog dichterbij in de dijk komen installeren. Vuurstoten van de mitrailleur vlogen langs de borstweringen en geselden de uitsparingen. Van een element van de loopgraaf naar een ander willen (moeten) gaan was daarmee de dood in de ogen kijken. Vele Belgen die nog niet gewoon waren aan zo’n gevecht, werden van nabij neergeschoten. De Belgen slaagden er kort daarop in deze mitrailleurpost uit te schakelen. De Duitsers bleven echter verwoed tekeer gaan om de Belgen terug te drijven. De Duitse artillerie bombardeerde de Belgische loopgraven onophoudelijk, doodde talrijke soldaten en richtte schade aan die iedere nacht hersteld moest worden om verdedigbare stellingen te behouden voor de volgende dag. De gevechten waren verschrikkelijk en de spanning gedurende de schaarse adempauzes was vaak ondraaglijk. Alle soldaten wisten dat de vijand op enkele tientallen meter zat te wachten. Er werd gevochten met geweer en granaat, maar ook met blanke wapens. Gewonden wegbrengen was bijzonder moeilijk en gevaarlijk. De brancardiërs konden niet rechtop staan in de loopgraaf zonder neergeschoten te worden. Ze moesten de slachtoffers doorheen de loopgraven slepen en trachten bij de eerste verbandplaats te geraken waar een geneesheer aanwezig was ...

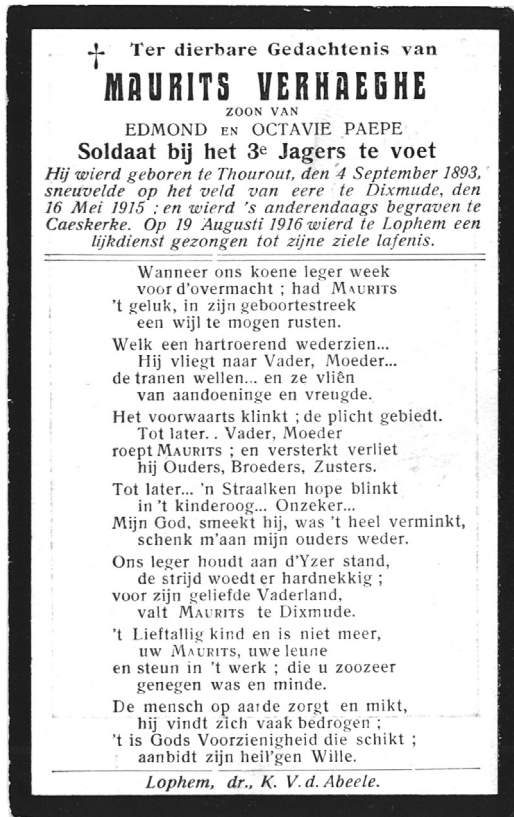
---

²⁹ <https://www.gerardimontium.be/wp-content/uploads/tijdschrift/1070.pdf>, geraadpleegd op 19-07-2019.

³⁰ L. VELGE, o.c., 41-45; O. BOECKAERT, o.c., p. 30.

Het overlijden van Maurice Verhaeghe op 16 mei 1914

Het was in dergelijke omstandigheden dat Maurice op 16 mei 1915³¹ sneuvelde op de linkeroever van de IJzer. Hij zou getroffen zijn door een granaatscherf en één of twee dagen later aan zijn verwondingen overleden zijn. De plaats waar hij getroffen werd, is aangegeven in een antwoord van luitenant-commandant Crützen van 14 oktober 1915 op een brief van 11 oktober van dokter Adiel De Ketelaere, waarin die zich op vraag van de familie Verhaeghe informeerde over het lot van Maurice.

Bidprentje van Maurice Verhaeghe (collectie familie Verhaeghe)

³¹ Volgens de brief hieronder en het bidprentje, officieel op 17 mei 1915.

dr. Adiel De Ketelaere in zijn kabinet in een oorlogshospitaal (collectie Herman De Ketelaere)

Dokter Adiel De Ketelaere (1880-1926) werd geboren te Loppem, maar was voor de oorlog geneesheer in Heist. Hij was eveneens opgeroepen en bevond zich in 1915 in het militair hospitaal te Bourbourg.³² Commandant Crützen van de compagnie van Maurice antwoordde hem op 14 oktober 1915. Hij stelde dat Maurice eervol gesneuveld was, hij vroeg om de ouders ervan op de hoogte te stellen. Uit het kaartje van Crützen op de volgende pagina (zie kruisje met een a) kan men opmaken dat Maurice meer dan waarschijnlijk getroffen werd ter hoogte van de hoeve A, aangeduid op het kaartje van Léon Velge³³, of in één van de ervoor gelegen loopgraven.

---

³² Gelegen aan het station van Bourbourg (Broekburg bij Duinkerken) en operationeel van 18 mei 1915 tot mei 1919, http://www.1914-1918.be/histoire_hopitaux.php, geraadpleegd op 18-07-2019.

³³ L. VELGE, o.c., p. 46

Eenzelfde lot wachtte geen maand later de commandant van het 3de RJV, luitenant-kolonel Rademakers die woonde in Brugge³⁴. Zaterdag 12 juni 1915 in de namiddag ging luitenant-kolonel Rademakers naar de noordelijke loopgraaf met een stapel zandzakken op de schouder, net als een gewoon soldaat. De kolonel wou de opening tussen de loopgraven 1 en 2 oversteken³⁵, kreeg een schot en de forse man van 1,84 meter zakte in elkaar met een kogel in het voorhoofd. De drie mannen die hem ter hulp schoten, moesten het eveneens met hun leven bekopen³⁶. De dag daarop werd het 3de RJV vervangen ...³⁷ De aanval en de verdediging door het 3de RJV in mei-juni 1915 te Beerstblote kostte het leven aan 131 soldaten, 426 werden gewond, 30 verdwenen en 398 werden ziek of waren gekneusd.

Begin juni 1915 was de dodengang nog steeds niet meer dan een primitief uitgegraven greppel, waarin de soldaten plat op de buik vooruit moesten kruipen. Zelfs bij kniezit dienden ze hun hoofd in te trekken, omdat ze anders een te gemakkelijke prooi waren voor het vuur vanuit de petroleumtanks of van de overzijde van de IJzer. De borstweringen van aardezakjes boden nauwelijks bescherming en werden voortdurend door Duits artillerievuur omgewoeld.

Gedenksteen aan de gevechten bij de Petroleum-tanks in herinnering aan de vele slachtoffers die er gevallen zijn, ontworpen en uitgevoerd door Pieter-Hein Boudens. Bovenaan de tekst prijkt het schild van de provincie West-Vlaanderen, onderaan het officieel monogram van koning Albert I.

³⁴ In 1920 werd de Poermolenkazerne nabij de Kruispoort te Brugge herdoopt tot “Kazerne Kolonel Rademakers”.

³⁵ L. VELGE, o.c., p. 57

³⁶ Soldaat Joris BAUWENS, aalmoezenier Karel LEHOUCQ en brancardier Edgard WADE-MANT.

³⁷ Aan het huis Beerstblotestraat 8, vlak bij de Dodengang in Diksmuide, hangt een gedenkplaat ter nagedachtenis van luitenant-kolonel Rademakers. De plaat hangt precies op de plek waar hij sneuvelde.

Het graf van Maurice Verhaeghe

Maurice werd op 17 mei 1915 eerst voorlopig begraven op de militaire begraafplaats van Kaaskerke (aan de weg naar Oudekapelle), in het graf nr. 27, en werd na de oorlog bijgezet op de militaire begraafplaats van De Panne, Kerkstraat 67, graf N-760. De familie had ondertussen gezorgd voor een privé-grafzerk en wenste die te behouden. Ze koos dus niet voor de in opdracht van het Ministerie van Oorlog ontworpen standaardzerk naar het model van de Brusselse architect Fernand Simons. Elk jaar weer trok de ganse familie naar het graf met alle kinderen. Uiteindelijk werd een tiental jaren geleden het privé-grafzerkje toch vervangen door een standaardzerk.

Kinderen Verhaeghe rond de oorspronkelijke grafzerk van Maurice in De Panne (collectie Arnold Verhaeghe) zittend links Jacques rechts Arnold, staand vlnr Walter, Edmond, Theo (†) en Leo.

Voornaamste bronnen

Archiefbronnen: Gemeentearchief Zedelgem: registers van bevolking en burgerlijke stand; dossier 'Gesneuvelde soldaten 1914-1918'(Z.547.41); Kwartier Elisabeth Evere: Persoonlijke dossier van Maurice Verhaeghe; Flanders Fields Kenniscentrum: X, Historique du 3ième Chasseurs à Pied, kopie; collecties van Arnold Verhaeghe, Regine Verhaeghe en Georges Tant en Jacques Verhaeghe.

Gedrukte literatuur

O. BOECKAERT, *Mijn groote oorlog 1914-1918 bij de 3de en 6de Jagers te Voet*, fotokopie, kenniscentrum in Flanders Fields

C. BUFFEL, *Oudstrijders getuigen over wereldoorlog 1914-1918*, eigen uitgave, Zedelgem

S. DEBAECKE, *Het drama van de Dodengang*, De Klaproos, Koksijde

L. DE VOS, T. SIMOENS, D. WARNIER, F. BOSTYN, 14-18. *Oorlog in België*, Leuven, Davidsfonds, 2014

L. VELGE, *Le combat de Beerst-Bloote*, L'Edition Universelle, Bruxelles, 1927

R. SNOECK, *Raoul Snoeck, in de modderbrij van de Ijzervallei*, uit het Frans vertaald door André GYSEL, Snoeck-Ducaju & Zoon, Gent, 1998 1986

Internetbronnen

X, *Het oorlogsdagboek van Louis Lindemans*, <https://www.yumpu.com/nl/document/read/20025018/het-oorlogsdagboek-van-louis-lindemans-heemkringopwijkbe>

D. VERHOYE, *Een naam in Arduin*, <http://users.telenet.be/dannyverhoye/EenNaamInArduinV0.1.pdf>, g

X, *Médecins de la Grande Guerre. Historique du 3ième Régiment de Chasseurs à Pied*, o.c., http://www.1914-1918.be/3_chasseurs_pied.php

Met dank aan:

Arnold, Regine en Jacques Verhaeghe, Georges Tant, Martine Kinsabil en Herman De Ketelaere

Mijne beste Ouders, broeders en zusters,

Met vele vreugde kom ik u nog eens een briefje te schrijven om u te laten weten den staat mijner gezondheid en verhoop van u allen en geheel de familie hetzelfde. Nu door dat ik dikwijls hoor zeggen dat daar alles nog zeer goed gaat, heb ik nog te meer courage, maar toch ik verlang al eens om een brief te mogen lezen van u. Voor ik die zo geern wat nieuws weet van u allen.”

Uit een brief van Maurice Verhaeghe, aan het IJzerfront,
24 april 1915

Octavie Paepé bij het graf van haar zoon Maurice Verhaeghe op de militaire begraafplaats in De Panne. Opname begin jaren 1920.
(collectie familie Verhaeghe)

